

ԿՐԹՆԱԿԱՆ**Ա. Ղ. ՕԹՔԸ****ԵՒ ԱՆՈՐ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ****ՄԵՐ ԱՊՐԱԾ ԿԵԱՆՔԻՆ ՎՐԱՅ**

Գ.

Բ. Ի՞նչ է աղօթքին ազդեցութիւնը մեր ապրած կեանքին վրայ:

1. Աղօթքը կը փոխէ մեր մտքի ու սրտի խոռովեալ վիճակը: Կեանքը օրօրոցէն մինչև զերեզման ցաւի ու տառապանքներու երկար շղթայ մըն է: Կեանքի գոյամարտին մէջ մարդիկ երբեմն կը յաղթեն, և երբեմն կը յաղթուին: Երբոր յաղթեն իրենց սրտէն գոհունակութիւն կը բղխի, երբոր յաղթուին մխիթարութեան ու կազդուրումի պէտք ունին: Ամէն պարագայի տակ սակայն կարիքը կը զգան սրտակից մէկու մը, որուն բանալով իրենց միտքն ու սիրտը հոգեկան սփոփանք գտնեն: Անհաւատը կը խորխորի խռովեալ պարագաներու ներքեւ մութի ու անյուսութեան ովկիանին մէջ: Բայց հաւատացեալը աղօթքի միջոցաւ իսկոյն Աստուծոյ կը մօտենայ և կը ստանայ անկէ նոր ներշնչում, սփոփանք և հոգեկան անդորրութիւն, որքան ալ իր միտքն ու սիրտը սաստկապէս ալեկոծեալ ըլլան կեանքի վիշտերու անմիջական ազդեցութեան ներքեւ:

Զկայ մարդկային կեանքի մէջ ծանր վիշտ մը, անբուժելի վէրք մը, և կամ անփոխարինելի կորուստ մը, որուն յառաջ բերած մտքի ու սրտի ալեկոծումին առթիւ Աստուած կարող չըլլայ մեղ մխիթարելու ու խաղաղեցնելու, երբոր զգանք անոր ներկայութիւնը մեր մէջ և խոնարհինք անոր կամքին առջև: Յիսուս՝ երբոր Գեթսեմանիի պարտէզին մէջ, մահուան ստուերին ներքեւ կը գտնուէր, խոնարհեցաւ անոր կամքին առջև ու ըսաւ, ո՛վ հայր, «Ոչ թէ իմ, հապաքու կամքդ ըլլայ», իսկոյն ու-

ժեղացաւ ներքնապէս և կրցաւ տոկալ զինքը դիմաւորող խաչի զոհարեցութեան: Այս խօսքը ըսած ատեն, Յիսուսի ճակատէն «Քրտինքը արեան մեծ կաթիլներով կը թափէր դետին» (Ղուկ. Խ. 44): Բայց դարձեալ առանց ընկճուելու կրցաւ գոհունակ օրտով դիմաւորել մահը, շնորհիւ իր հօրը ներկայութենէն իր ստացած հոգեկան ոյժին ու կազդուրման: Աղօթքը այսպէս ոչ միայն Յիսուսի միտքը անդորր ու սիրտը խաղաղ պահեց կեանքի ամենածանր տառապանքներու ներքեւ, հապառաւ ի վիճակի ըրաւ զինքը մխիթարելու և քաջալերելու իր աշակերտները որ չի գայթակղին ու չի յանձնուին յուսահատութեան ալիքներուն:

Ըստ Բօլանտ Հիլի, «Աղօթքը շունչն է վերստին ծնած հոգիին: Զկայ քրիստոնէական կեանք առանց աղօթքի: Հաւատքը պահողը քրիստոնեային մէջ աղօթքն է, նոյնպէս մտքի ու սրտի անդորրութիւնը կ'ապահովուի ջերմեռանդ աղօթքով: Քրիստոնեայ հաւատացեալը աշխարհի ծանրածանր հոգեբու ներքեւ որքան ալ շատ խռովեալ ըլլայ, կրկին կրնայ շուտով կազդուրուիլ ու խաղաղիլ, բայց անհաւատը իր ամենաերջանիկ նկատուած վայրկեաններուն մէջ իսկ զուրկ է այն ներքին խաղաղութենէն որ երկինքէն կուգայ, ու վեր է ամէն մտքէ ու երեակայութենէ: Ինչպէս անօթի մէկը կերակուրէն սնունդ ստանալով գոհացում կը գտնէ, ծարաւի մը ջուր խմելով իր ծարաւը կ'անցնէ, նմանապէս հոգիով ընկճուած ու կեանքի վիշտերով բեռնաւորուած մարդը աղօթքի միջոցաւ Աստուծոյ ներկայութեան մէջ մնալով կը կազդուրուի ու կը նորոգուի ներքնապէս:

Յիսուսի խոստումն է այս, «Խնդրեցէք ու ձեզի պիտի տրուի, փնտռեցէք և պիտի գտնէք, զուրը զարկէք ու պիտի բացուի» (Մատթ. Է. 7): Իսկ ուրիշ առիթով մը կ'ըսէ, «Եթէ զուք իմ մէջն կենաք, և իմ խօսքերս ալ ձեր մէջը կենան, ինչ որ ուզէք ու խնդրէք պիտի տրուի ձեզի» (Յովհ. Ժ. 7):

2. Աղօթքը փորձութեանց դիմ կը պատգապէ մեզ: Փորձութեան ենթարկուիլ բնական է, բայց փորձութեան ալիքներուն յանձնուիլն է մեղքը: Յիսուս ալ փորձուեցաւ, անձնատուր չեղաւ ո՛չ փորձիչին և

մ'չ ալ փորձութեան, այլ ընդհակառակը, չնորհիւ իր Հօրը հետ ունեցած մտերմիկ յարաբերութեան, յաղթահարեց: Հետեւաբար անապատի մէջ քառասուն օր և քառասուն զիշեր Յիսուսի ծոմապահութեամբ և խօսումով ըրած աղօթքները, զինքը պաշտպանեցին փորձիչին իրեն ներկայացուցած մէկէ աւելի ծանր փորձանքներուն դէմ:

Պօղոս առաքեալ իր կեանքի բոլոր դժուարութեանց յաղթեց, և իր հաւատքը պահեց անվթար մինչև իր վերջին չունչը, ասիկա արդիւնքն էր իր աղօթասիրութեան: Եւ ինք զիտնալով զայս իր փորձառութեամբը, Հռովմէացոց թուղթին մէջ, «Ստէպ աղօթքի կեցէք» (Հռովմ. ԺԲ. 12) կը պատուիրէ. իսկ Եփեսացոց թուղթին մէջ «Ամէն ատեն աղօթք ըրէք հոգիով» (Եփես. Զ. 18) կ'ըսէ:

Աստուած երբեմն մեզ փորձութենէն չազատէր, սակայն փորձութեան դէմ քաջաբար կռուելու համար մեզի ներքին ոյժ ու կարողութիւն կուտայ: Սուրբ Պօղոս տկարութիւն մը ունէր՝ զոր «Մարմնոյ խայթոց» կը համարէր, որուն համար ինք աղօթած էր երեք անգամ, թէ և իրեն այդ տկարութիւնը չի վերցուցաւ, բայց իր աղօթքները պատասխանուեցան հետեւեալ կերպով, «Իմ չնորհքս հերիք է քեզ, քան զի իմ զօրութիւնս տկարութեան մէջ կը կատարուի» (Բ. Կորն. ԺԲ. 9): Իսկապէս Աստուծոյ զօրութիւնը անոր տկարութեան մէջ միշտ երեւան եկաւ, և ուստի առանց ընկճուելու կրցաւ յառաջ տանիլ իր գաղափարական գործը մինչև վերջ: Աստուած այսպէս մեր դժուարութիւնները շատ անգամ չի վերցնէր, սակայն դժուարութիւններու մէջ մեզի հետ կ'ըլլայ և մեզ կը զօրացնէ:

Ուզենք և կամ չուզենք, կեանքը պայքար մըն է: Ոյժի, եռանդի ու կորովի պէտք ունինք յաջողապէս շարունակելու համար մեր կեանքի գոյամարտը: Այս ներքին ոյժը ու ներշնչումը ստանալու միակ միջոցը աղօթքն է: Աստուած Սաղմոսերգունին բերնով կ'ըսէ, «Նա ինծի պիտի կանչէ, և ես անոր պատասխան պիտի տամ, նեղութեան մէջ անոր հետ պիտի ըլլամ, պիտի ապրեցնեմ ու պիտի փառաւորեմ զանիկա» (Սաղմ. ԳԱ. 15): Իսկ մարգարէի

բերնով կ'ըսէ, «Աղքատներ և տնանկներ զուր կը փնտռեն, բայց չկայ: Անոնց լեզուն ծարաւէն չորցած է, եւ Տէրս անոնց խնդրուածքը պիտի լսեմ, եւ Խորայէլի Աստուածը, զանոնք երեսէ պիտի չի ձգեմ» (Յս. ԽԱ. 17): «Այն ատեն պիտի կանչես և Տէրը պատասխան պիտի տայ, պիտի ազազակես և անիկա պիտի ըսէ, ահա՛ ես» (Յս. ԾԼ. 9):

3. Աղօթք մեզ Աստուծոյ կը մօտեցնէ: Կատարելութեան հասնելու համար մարդուն զաղափարականը Աստուած է, որքան մարդ Աստուծոյ մօտ ապրի, և շփուի անոր հետ, նոյնքան իր կատարելութեան իտէալին մերձեցում կ'ունենայ: Մեր հոգիին մէջ անթեղուած յաւիտենական իղձերն ու փափաքները, և կեանքի վերելքի ճամբուն մէջ, ներքին վսեմ բաղձանքները իրականութեան կը վերածուին այն համեմատութեամբ միայն մեր առօրեայ կեանքին մէջ, ինչ համեմատութեամբ որ մենք, առտուն իրիկուն և ամէն ատեն, Աստուծոյ առջև ժամանակ կ'անցնենք, և կրկնենք մեր իղձերը յարատեօրէն: Եւ աղօթքը արդէն ուրիշ բան չէ, ինչպէս Քրիստոս կը յայտարարէ, բայց «Մեր իղձերուն արտայայտութիւնը առ Աստուած, իբրեւ մեր երկնաւոր Հօրը»:

Աստուած թէ և զիտէ մեր փափաքները, մեր կարօտութիւնները, բայց կրկին կ'ուզէ որ մենք զգանք լըջօրէն անոնց պէտքը, և բաղձանք յայտնենք տիրանալու անոնց շարունակ: Երբոր մենք ուզենք իրմէ, ինչ որ պէտք ունինք, ինք պատրաստ է պատասխանելու մեզի: Ինչպէս մարգարէն կ'ըսէ, «Քու աղաղակիդ ձայնը եղածին պէս չուտով քեզի պիտի ողորմի, զանիկա լսածին պէս քեզի պատասխան պիտի տայ» (Յս. Լ. 19): Եւ այդ իսկ պատճառաւ, Յիսուս կը պատուիրէ ու կ'ըսէ, «Պէտք է ամէն ատեն աղօթք ընել և չի ձանձրանալ» (Ղուկ. ԺԼ. 1), իսկ ուրիշ տեղ մը, «Արթուն կեցէք, ու ամէն ատեն աղօթք ըրէք» (Ղուկ. ԻԱ. 36) կը պատգամէ:

Կեանքի վերելքը բաղձանքներով կը սկսի: Բայց այդ բաղձանքները պէտք չէ միան մեր հոգիին մէջ անթեղուած, հապապէտք է անոնք արտայայտուին, և Աստուծոյ առջև կրկնուին անդադար: Կեանքի

մէջ ամէն աղէկ բան ձեռք կը բերուի յարատեւ աշխատութեամբ: Մարդ նախ պէտք է խոչալ մը ունենայ, յետոյ այդ խոչալին իրականացման համար խորունկ իզմ մը, ապա լուրջ աշխատանք, յարատեւորէն ու անվհատ: Աստուած այն ատեն կը պսակէ մեր ջանքերը և կը պատասխանէ մեր աղօթքներուն՝ երբ մենք անկեղծ ենք և կ'ընենք մեր կողմէն մեր լաւագոյնը:

Աղօթքը՝ երբ միանայ Ս. Գրոց ընթերցմամբ և խոկումի հետ, ու երբեմն ալ ծոմապահութեամբ՝ մեզ Աստուծոյ աւելի կը մօտեցնէ: Ծատ մը ջերմեռանդ հաւատացեալներ, բարեպաշտ ու սուրբ մարդիկ, որոնք Աստուծոյ աւելի մօտ ապրած են, անոնց յաջողութեան այս դաղտնիքը, որիչ տեղ պէտք է փնտռել, բայց եթէ իրենց աղօթասիրութեան մէջ, ծոմապահութեամբ, խոկումով և կենաց բանին ընթերցմամբ: Աղօթքը քրիստոնեայ հաւատացեալի հոգեւոր կեանքն իսկ է, այն որ աղօթքի հոգի չունի քրիստոնէական կեանքը չի կրնար ապրիլ:

* * *

Մեր մէջ Դրիգոր Նարեկացին ինչո՞ւ Աստուծոյ հետ այսքան մօտ ապրած՝ և Անոր հետ խօսած է շարունակ: Անոր համար որ աղօթքի ներքին իմաստը լիովին ըմբռնած, և եղած է իտէալ աղօթող մը: Սթիլինկ Ֆիլիփ կ'ըսէ, «Աղօթքը ընդհանրապէս կ'ենթադրուի իրրեւ միջոց, փոխելու մարդը՝ այն անձին, որուն կ'աղօթէ»: Նարեկացին որ Աստուծոյ ներկայութիւնը կը զգար շարունակ իր մէջը, ասիկա ուրիշ բանի արդիւնք չէր, այլ իր աղօթասիրութեան: Ինչպէս Հէնրի Ուօրտ Պիլքըր կ'ըսէ, «Աղօթքը մարդկային հոգիին շարժումն է դէպի Աստուծոյ ներկայութիւնը»: Յիսուս ինքզինքը Աստուծոյ մէջ և զԱստուծոյ իր մէջը կը զգար (Յովն. Ժ. 21), և այն արդիւնքն էր պարզապէս իր այն աղօթքին, որը իբրեւ իր քահանայապետական աղօթքը, Յովհաննու աւետարանին փառապսակը կը կազմէ:

Յիսուսի կեանքին մէջ աղօթքը շատ կարեւոր տեղ բռնած էր: Սովորութիւն ունէր նա առաւել կանուխ ելլել և առանձին տեղ մը քաշուելով աղօթել (Մարկ. Ա. 35):

Երբեմն լեռը կ'ելլէր կ'աղօթէր (Մարկ. Զ. 46), և երբեմն ալ անապատը կը քաշուէր աղօթելու համար (Մարկ. Ա. 35): Որովհետեւ այն ատեն տունները ընտանիքի ամէն մէկ անդամին համար առանձինն սենեակներ չէին ունենոր, և այդ իսկ պատճառաւ աղօթասէր մարդիկ առանձնական աղօթքի համար քաղաքէն դուրս տեղ մը կը քաշուէին ու կ'աղօթէին: Յիսուս աղօթասէր էր, աղօթքը իրեն հոգեւոր կեանքին անհրաժեշտ մէկ պահանջն էր: Երբեմն ամբողջ գիշերը աղօթքով կ'անցնէր (Ղուկ. Զ. 12):

Յիսուս աղօթեց իր պաշտօնավարութեան սկիզբը՝ մկրտութեան պահուն (Ղուկ. Գ. 21): Առաքեալները ընտրելու ատեն (Ղուկ. Զ. 12-13): Կերակուր ուտելէ առաջ (Մատթ. Ժ. 19): Հրաշք կատարելու առթիւ (Յովն. Ժ. 41-43): Փորձութեան պարագային ի Գեթսեմանի (Ղուկ. ԻԲ. 41-42): Խաչին վրայ հոգին աւանդելու ատեն (Ղուկ. ԻԳ. 46):

Եւ վերջապէս Յիսուս աղօթեց ամէն ատեն ու ամէն պարագայի տակ, իր կեանքը յիշաւ աղօթքի կեանք մըն էր: Աղօթքը իրեն համար համակ չունէ էր, առանց այդ չունչի չէր կրնար ապրիլ: Յիսուս յաջող կեանք մը ապրեցաւ իր հանրային կեանքին սկիզբը, մկրտութեան ատեն երբ որ աղօթեց, իսկոյն երկինքը բացուեցաւ և Աստուծոյ հոգին իր վրայ իջաւ, և այսպէս իր պաշտօնավարութիւնը աղօթքով սկսաւ: Այլակերպութեան լերան վրայ իր ունեցած հոգեւոր տեսիլը և պայծառակերպութիւնը աղօթքի արդիւնքն էին պարզապէս: Այլ բառերով, Յիսուս՝ իբրեւ Մեսիա, իր կեանքը աղօթքով սկսաւ, աղօթքով շարունակեց և աղօթքով ալ վերջացուց, և այդու յաջողեցաւ ըլլալ աշխարհի Փրկիչը:

Նոյնը չիտակ է Պողոս առաքեալին համար: Երբ Դամասկոսի ճամբուն վրայ դարձի եկաւ, այդ վայրկեանէն աղօթքի կեանքը սկսաւ ի յայտ գալ իր մէջ և ըսաւ, «Տէ՛ր ի՞նչ կ'ուզես որ ընեմ» (Դորմ. Թ. 6): Այս կարճ աղօթքը հիմնովին փոխեց և յեղաշրջեց իր կեանքը և սկսաւ պաշտել այն կրօնքը՝ զոր կը հաւածէր նախապէս: Յետոյ իբրեւ քրիստոնեայ, երբ կ'աղօթէր Տաճարին մէջ (Դորմ. ԻԲ. 17-21), հոգեւոր

տեսիլք մը ունեցաւ, և որուն արդիւնքը ինքզինքը աւետարանչական գործին նըլիւրեց, սրով ոչ միայն հրեաներուն, այլ հեթանոս ցեղերուն մէջ ալ աւետարանի լոյսը տարածեց ամենուրեք, և քրիստոնէութիւնը հրէական շրջանակէն դուրս հանելով տիեզերական կրօնք դարձուց։ Աղօթքը յայսպէս իր կեանքին մէջ մեծ հրաշքներ գործեց։ Ուստի կրնանք ըսել թէ Յիսուսի նման Պօղոս առաքեալի կեանքն ալ աղօթքի կեանք մըն էր։ Քանզի իր քրիստոնէական կեանքը, ինչպէս նաև իր առաքելական պաշտօնը աղօթքով սկսաւ, աղօթքով շարունակեց և աղօթքով վերջացուց։

Նմանապէս Գրիգոր Նարեկացիին կեանքը, բառին լեցուն խմաստով, սկիզբէն մինչև վերջը աղօթքի կեանք մը եղած է։ Եւ աղօթքի մէջ փնտռած է նա իր ներքին զոհացումն ու կեանքի բոլոր յաջողութիւնները։ Նարեկացին լաւ ուսումնասիրած էր իր երկնաւոր վարդապետին և անոր առաքեալներուն աղօթքի մասին ունեցած ըմբռնումները, և հետևաբար, քալելով անոնց հետքերուն վրայէն, ինք ևս եղած է տիպար հայ աղօթող մը։

Յիսուսի սորվեցուցած Տէրունական աղօթքը տիպար աղօթք մըն է քրիստոնէից համար։ Մենք երբեմն կարող չենք չիտակ աղօթել։ Աստուծոյ Սուրբ Հոգին սակայն մեզի կը սորվեցնէ թէ ի՞նչպէս պէտք է աղօթել (Հովով. Բ. 26-27)։ Աղօթքը հոգեւոր կեանքի անհրաժեշտ մէկ պայմանն է, հոգեւոր կեանք առանց աղօթքի ո՛չ կ'ապրուի, և ո՛չ ալ կը քարոզուի։ Աղօթքը

կը նորոգէ, կը մխիթարէ ու կը վերացնէ մեզ հոգեւին։

Եթէ, Յիսուս աղօթքի պէտք զգաց, մենք որքա՞ն աւելի պէտք ունինք աղօթելու համար։ Պօղոս որ առանց աղօթքի անօգուտ էր, Նարեկացին որ աղօթքի մէջ գտաւ իր հոգեկան յագեցումը, մենք ի՞նչպէս կրնանք ապրիլ առանց աղօթքի։

Նովբէրի կ'ըսէ, «Աղօթքը այն է կրօնքին համար ինչ որ է խորհուրդը փիլիսոփայութեան»։ Ըստ Մարտինոս Լուտերի, «Եկեղեցին աշխարհը դարձի բերած է արաւելով և աղօթքով»։ Իսկ Օգտաւիտս Ուինսըրը կը յայտարարէ, «Աղօթքը նորոգուած հոգիի բաղկերակն է, և անոր յարատեւ զարկը, լաւագոյն փորձաքար մը, ու միաժամանակ աստիճանացոյց մը մեր ապրած հոգեւոր կեանքի համար»։

«Թող որ, ինչպէս Մէթհիւ Հէնրի կ'ըսէ, աղօթքը առտուան բանալին և երկրյեան կղզանքն ըլլայ» քեզի համար, և քու կեանքդ ամէն առտու ու իրիկուն անով բանաս ու գոցես։ Որովհետեւ, ըստ Թիլթուսի, «Մարդը գրպանի ժամացոյցին կը նմանի, երբ առտու իրիկուն աղօթքով չի լարուի անօգուտ կը դառնայ»։

Աղօթքը բանալի մըն է որ կրնայ բանալ երկինքին դռները։ Վիգթորիա Թագուհի ռսկի բանալի մը ունէր, որով կը բանար Շէֆիլտին Թալլըն Հօլը։ Երկինքի դրան ռսկի բանալին ալ հաւատացեալին ջերմեռանդ աղօթքն է։

Քրիստոնեաներուն առջև երկինքը այս բանալիով կը բացուի։

